

Cobles de la presa i mort de Joan Escuder

*Don Jerònim de Pinós,
bé sou noble cavaller
puix amb un concert tan clos
haveu mort a n'Escuder.*

Don Jerònim de Pinós,
molt vos deu tota la terra:
vostre renom valerós
a tots nos lleva gran guerra
i als malfactors aterra.
Molt bo fonc vostre parer
*puix amb vostre concert clos
haveu mort a n'Escuder.*

Diligència tan estranya
no crec mai se sia feta,
ni usat de semblant manya
com se féu en esta festa.
"Ara sus, vaja-hi la resta!"
-diu dit senyor, i és ver-
"façam un concert tan clos
que prengam a n'Escuder"

Dia sant de Corpus era,
segons me fonc recitat,
quan amb molt gentil manera
han lo modo concertat;
en lo palau de l'abat
en Ripoll se va ben fer
*lo concert i ball tan clos
amb què fonc mort l'Escuder.*

Fonc cridat i sens desvari
mossèn Perot Montagut
i en Selles, lo comissari
qui en lo tracte ha cabut;
i amb parer molt resolut
fan les mans que han de fer
*perquè rest tancat i clos
lo malvat de l'Escuder.*

Posen prest faldes en cinta
per lo que se ha de fer:
demana la ploma i tinta
juntament amb lo paper
per escriure tot primer

al vescomte i als veguers
que sien en lo ball clos
per a prendre n'Escuder.

Determinà dit senyor
que es començàs la concerta
diumenge propvenidor,
en la nit, hora coberta.
Tothom li fa gran oferta
de fer-hi tot son dever,
sens mostrar-se peresós
per a prendre lo Escuder.

Dit senyor diu: "Ans de tot,
mirau cert que és menester
molt secret; sens avalot
ordir lo que es té de fer:
germans, nebots i demés,
tot ho faré presoner,
que ningun puga ni gos
avisar a l'Escuder."

Com ho diu, sense defecte
ho fa, sens dilació;
que per tenir tal efecte
ha posats a la presó
sa germana i nebots;
i manant al portaler
que ningú eixir no gos
per avisar n'Escuder.

En un acte com aquest
convenia tal persona
per fer proveir de prest
a la gent que hi va molt bona;
perçò resta sa persona
en Ripoll, i fa molt bé:
proveeix lo concert clos
per a pendre lo Escuder.

Totes les cartes ha escrites
i fetes amb gran concert
segons són estades dites,
donant-los un senyal cert:
"«Santiago» i «sant Jordi»,
de nits si serà mester,
i si no ens tornen l'ensenya
tirau-li, que és l'Escuder."

La carta que va al vescomte
dóna ordre que amb sa gent
prengué Ridaura amb Bellcomte,
Collfred, Vidrà i lo pendent;
bé hi és estat diligent,
no hi perd res de son dever,
*que lo joc s'és fet tan clos
que hi han mort a n'Escuder.*

Veguer de Camprodon amb manya,
lo de Ribes i de Olot,
batlles de Prats i Bianya
amb la sua gent del Clot,
don Joan de Barutell...
lletres tenen tots, i és ver,
*peraquè donen socors
per a pendre n'Escuder:*

A l'honrat veguer de Ribes
diu que es posi en dues mans
a la baga de Pardines,
coll de Jou i als vessants
de Bruguera i Portalets,
fins a Tregurà també:
*no escap aquest viafós,
aquest lladre d'Escuder.*

"Batlle nostre de Molló,
posau-vos en lo coll de Ares."
"Batlle de prats de Molló,
a Vila-roja i les Fargues,
a Sant Llorenç i Pincaró,
com qui caça el llop cerver."
"Don Joan, no hi falteu vós:
vejam si hi serà l'Escuder."

"Vós, magnífic lloctinent
de Bellver i Baridà,
teniu aquí molt esment
en guardar aqueixa mà
amb lo de Puigvalador
i valent senyor de Nyer,
*puix sou tots gent de valor
feu que muira n'Escuder.*"

"Nostres batlles de Ripoll,
de la Guàrdia i Borredà,
amb Salvador Santmiquel:

no us escap aquest gran ca."
I "vós, batlle de Besora,
feu bé tot vostre dever
*amb lo honrat batlle de Sora,
que no fuja n'Escuder."*

"Ara sus, altra cacera
és mester de concertar!"
-diu dit senyor don Jerònim -
"Escrigam devers Bagà,
a Berga i a la Pobla;
vós Selles, a Castellar,
que aquí també trasteja
aquest superbo senglar."

"A l'honrat veguer de Berga,
amb lo batlle de Segàs,
Anton Vilaformiu i altres,
teniu cegat aquest pas;
mirau que no us escapàs
aqueix cruel llop cerver,
*tan maleit i tan ferós
del traïdor de n'Escuder."*

"Mossèn Jaume de Collandres,
procurador de Bagà,
preneu-me totes les faldes,
el pendís amb l'altra mà."
Rescriu ell: "millor feta,
al mesclant aigües seré
*allí sota de Bagà
a on trasteja n'Escuder."*

¿Què direm dels de Ripoll,
a qui tocà el cap del porc
per haver mort a la caça?
Cert bé els fóra fet gran tort
que no l'haguessen ells mort,
puix endret són los primers,
*i han tingut ditxosa sort
en matar a n'Escuder.*

A vint-i-vuit se comptava
del mes de maig; sens faltar
don Jerònim basquejava
per tot lloc sens reposar,
dient: "cosa és d'espantar!
Digau-me com se pot fer
que no es veja en ningun lloc

lo maleit de n'Escuder!

Nostra gent està en los passos,
sofrint pluja i gran vent,
emperò barba mullada
pren l'eixuta, certament."
Diu: "jo els tinc en les entranyes
si altre hi podia fer,
*emperò és gran jornada
si ells prenen n'Escuder.*"

Bones pluges i aigua santa
fonc aquella per a tots.
Diu dit senyor don Jerònim:
"mudem de parer i vots:
'comodem-nos amb lo temps;
mireu que molt gros va Ter:
*rebliam ponts i palanques
per a pendre n'Escuder!*

Escrigam a mon tinent
mossèn Perot Montagut,
qui guarda a Vidabona,
que és home resolut,
que es mude a Seguries
en lo pont que és prop de Ter,
*vejam si allí passaria
lo malvat de n'Escuder."*

Rebuda que té la carta
lo dit senyor Montagut,
en la nit, hora captada,
prestament se n'és vingut,
i al dit pont de Seguries
amb trenta homes de valer
*aguardava amb vigilància
si passara n'Escuder.*

Divendres era lo dia
a vint-i-nou del mes de maig
mil cinc-cents setanta-tres
que fèiem lo dit assaig
a les deu, i no debades:
en la nit quan se va fer,
*en dit pont, amb pilotades
encontraren n'Escuder.*

Dix, passant lo pont corrent:

“Ja som segurs”, i tot junt
li posaren certament
deu pilotes en un punt
dins del cors; i és la certa
que, passant un ca primer,
la gent no fonc descoberta
ni els sentí Joan Escuder.

Oh, que ditxosa concerta!
Oh, que senyor tan honrat!
Quantes cases ha guardades
de tristor i desbarat!
Sia Déu sempre lloat,
que no hi ha sinó ben fer,
*puix tals senyors han procurat
que matassen n'Escuder.*

Vila de Ripoll ditxosa,
de un tal governador
façam-ne moltes de gràcies
a l'abat nòstron senyor,
qui ens ha dat defenedor
de nostros mals i quefer,
*puix amb tal gentil empresa
ha mort a Joan Escuder.*

De bon dret se li expectava
al dit noble senyor
una obra tan sublimada
d'agafar un tal traïdor,
puix en l'any set i cinquanta
lo tingué ja en son poder
*mas emperò amb certes manyes
li soltaren n'Escuder.*

Cert molt bé li n'ha sabut
don Jerònim de Pinós,
avisant a Montagut
que Escuder és astució,
dient-li molt adeveres:
“mirau que no va primer,
ans ve tocases darreres
en lo mal pas n'Escuder.”

Lo dissabte de matí
a trenta del mes de maig
bo i mort sobre un rossí
a Ripoll l'han aportat;

amb banderes i trompeta,
tabals i tot lo mester,
cridaven: "ja tenim feta
la caça de n'Escuder!"

Remissió general
molt prest fa continuar
als homes de dita vila
don Jerònim de Pinós.
Criden tots amb alegries:
"visca tal senyor, perquè
nos fa ja mercès tan promptes
per haver pres n'Escuder!"

De juny era lo primer dia
quan en Barcelona entrà
aquest fer i cruel ca,
ja mort, segons mereixia.
Tothom a veure'l eixia,
aquest malvat bandoler
*qui fons pres en lo ball clos
per tan noble cavaller.*

Lo dijous fou a la plaça
aportat que es diu del Rei;
puix en seguir santa Llei
tingué voluntat escassa
i après perquè es desfaça
molt gran foc ne varen fer,
*restant fet cendra lo cos
del maleit de n'Escuder.*

Tornada.

Ja no trobarà repòs
de vull avant bandoler,
si don Jerònim de Pinós
vol usar del que sap fer.

Tornada

Amb temor secret i mut
estarà tot bandoler
si Perot de Montagut
fa contra ells lo que sol fer.

Miquel Pelegrí, notari de Ripoll. Claudi Bornat, Barcelona, 1573